

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ir Kanados santykių (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 48/16)

Pranešėjas **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. vasario 26 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES ir Kanados santykių.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

465-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. rugsėjo 15–16 d. (rugsėjo 16 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ir Kanados pilietinę visuomenę sieja bendros vertybės, įskaitant ir ekonomines vertybes, kuriomis grindžiama šių šalių visuomenės savimonė XXI amžiuje. Jų principų abipusis puoselėjimas gali suteikti pridėtinę vertę Europos Sąjungai ir Kanadai, taip pat visai tarptautinei bendruomenei.

1.2 Atsižvelgiant į tai, Kanada turėtų būti svarbi ES partnerė. Šiuo metu plėtojami santykiai yra pakankamai geri, tačiau jie gali būti apibūdinami kaip nuosaikūs. Todėl EESRK itin palankiai vertina pradėtas derybas dėl išsamaus ekonominio ir prekybos susitarimo. Šis susitarimas teikia didelių vilčių ne tik ES ir Kanados santykių ateičiai, bet ir apskritai transatlantinių santykių plėtotei. Primename, kad JAV ir Kanada kartu su Meksika yra pasirašiusios Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos sutartį (NAFTA), todėl Kanada gali būti vartai į labai didelę JAV rinką.

1.3 EESRK teigiamai vertina 2010 m. gegužės 6 d. įvykusio paskutiniojo ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikimo rezultatus. EESRK yra palankiai vertina, kad vadovai išipareigojo išspręsti ginčytinus klausimus dėl vizų išdavimo tvarkos, ir mano, kad Kanados ketinimas peržiūrėti savo prieglobsčio politiką bus naudingas siekiant užtikrinti, kad visiems ES piliečiams vizų režimas būtų taikomas pagal visiško abipusiškumo principą.

1.4 EESRK laikosi nuomonės, kad siekiant sėkmingai įgyvendinti minėtą susitarimą labai svarbu įtraukti konkrečias nuostatas dėl provincijų, teritorijų ir pilietinės visuomenės dalyvavimo derybose ir sutikimo davimo. Vienas labiausiai Europos Sąjungą dominančių klausimų – viešųjų pirkimų rinkos atvėrimas. Šioje srityje Kanados provincijoms suteikti labai dideli

įgaliojimai, todėl pastarosios privalo dalyvauti derybose dėl šio klausimo. Kadangi šioje srityje skirtingų socialinių ir ekonominių subjektų nuomonės nesutampa, EESRK mano, kad aktyvus socialinių partnerių dalyvavimas derybose dėl šio klausimo bus iš esmės svarbus.

1.5 EESRK norėtų, kad Europos Parlamentas dalyvautų šiame procese, užtikrindamas tinkamą derybų stebėseną ir informacijos sklaidą, o ne tik patvirtindamas ir ratifikuodamas galutinę susitarimo redakciją, kaip numatyta Lisabonos sutartyje.

1.6 Pasirašius susitarimą, būtų tikslinga, kad ES ir Kanados jungtinis bendradarbiavimo komitetas atliktų panašias funkcijas, kokias vykdo ES ir JAV įsteigta Transatlantinė ekonominė taryba, siekiant, be kita ko, užtikrinti ES ir Kanados reguliavimo priemonių susivienodinimą.

1.7 ES privalo suderėti plataus užmojo susitarimą, kuris apimtų visus ES ir Kanados prekybinių santykių aspektus, įskaitant viešuosius pirkimus. Šioje srityje labai svarbu skubiai spręsti rimtas problemas, kurias patiria įmonės. Jas išspręsti galima derinant teisės aktus ir šalinant prekybos kliūtis.

1.8 Susitarime būtina apsvarstyti aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi aspektus.

1.9 Komitetas mano, kad ir ES, ir Kanada negali praleisti galimybės sustiprinti savo santykius, kurie duos naudos jų visuomenėms. Todėl būtų tikslinga abiem šalims sklandžiai plėtoti dialogą su organizuotos pilietinės visuomenės atstovais ne tik derybų metu, bet ir stebint būsimo susitarimo įgyvendinimą ir rezultatus, kad būtų galima jį tobulinti.

1.10 EESRK rekomenduoja, sudarius susitarimą, įsteigti ES ir Kanados organizuotos pilietinės visuomenės jungtinių konsultacinių organą. Šis organas atliktų konsultacinių vaidmenį būsimai jungtinei struktūrai, kuri bus svarbiausias politinis susitarimo organas, ir galėtų teikti nuomones dėl šios struktūros teikiamų konsultacijų susitarime aptariamais klausimais. Šis konsultacinis komitetas galėtų būti sukurtas vadovaujantis kitų pilietinės visuomenės jungtinių konsultacinių organų modeliu, kurių naujausias pavyzdys – 2010 m. ES ir Centrinės Amerikos asociacijos susitarimu įsteigtas jungtinis konsultacinis komitetas.

2. Įvadas

2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) nagrinėjo Europos Sąjungos ir Kanados santykius 1996 m. ⁽¹⁾ Nuo to laiko įvyko daug įvykių, pakeitusių sąlygas, kuriomis dabartiniu metu plėtojami šie santykiai, todėl atsirado būtinybė parengti šią nuomonę.

2.2 Europos ir Kanados pilietinę visuomenę sieja bendros vertybės, kuriomis grindžiama šių šalių visuomenės savimonė XXI amžiuje. Jų principų abipusis puoselėjimas gali sukurti pridėtinę vertę Europos Sąjungai ir Kanadai, taip pat visai tarptautinei bendruomenei tokiose srityse kaip ekonomika, aplinkos politika, saugumas, imigracija ir pan. Be to, būtų tikslinga vykdyti glaudesnę daugiašalį bendradarbiavimą ūkio valdymo, klimato kaitos, konfliktų sprendimo ir panašiais klausimais.

2.3 Šiuo požiūriu daugelis abiejų šalių ekonomikos sektorių pasižymi dideliu papildomumu ir abi teritorijas sieja bendros ekonominės vertybės, dėl kurių bus lengviau pasirašyti susitarimą. 2009 m. gegužės 6 d. Prahėje įvyko ES ir Kanados aukščiausio lygio susitikimas, kurio didžiausias pasiekimas – pradėtos abiejų šalių derybos dėl išsamaus ekonominio ir prekybos susitarimo (angl. CETA).

2.4 EESRK palankiai vertina pradėtas derybas dėl minėto susitarimo ir tikisi, kad juo bus pradėtas naujas ES ir Kanados santykių plėtotės etapas, skatinantis abipusiškai naudingą bendradarbiavimą. Susitarimas taip pat bus aiškus signalas tarptautinei bendruomenei, kad šiais ekonomikos ir finansų krizės laikais ir ES, ir Kanada atsisako protekcionizmo. Be to, naujo impulso transatlantiniams santykiams suteikti neįmanoma be visapusiško Kanados dalyvavimo.

2.5 Įdomu pastebėti, kad šis susitarimas, jį pasirašius, bus pirmasis prekybos susitarimas, pastaruoju metu sudarytas dviejų Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (OCDE) priklausančių šalių, kurios abi yra vienodai suinteresuotos ekonomikos augimu ir darbo vietų kūrimu. Todėl tikimasi, kad susitarimas nustatys tvirtą pagrindą tiek tvarios ekonominės

bei socialinės plėtros ir aplinkos apsaugos klausimams spręsti, tiek ir konsultavimuisi su pilietine visuomene ir prekybos susitarimo įgyvendinimo stebėsenai vykdyti.

3. Kanados pilietinė visuomenė

3.1 Kanados konsultacijų su pilietine visuomene sistema skiriasi nuo Europos sistemos. Ir parlamentiniai komitetai, ir federaliniai ministrai su pilietine visuomene konsultuojasi *ad hoc* pagrindu. Konsultuotis privaloma įgyvendinant Kanados parlamentines procedūras, kurių metu būtina įrodyti, kad tokios konsultacijos iš tikrųjų vyko. Konsultacijos su pilietine visuomene provincijų lygiu taip pat yra įprasta praktika.

3.2 Apie 4,6 milijonai ⁽²⁾ Kanados darbuotojų, t. y. 26,1 proc. visų darbuotojų, priklauso profesinėms sąjungoms. Per pastarąjį dešimtmetį į profesines sąjungas įstojo daugiau nei pusė milijono darbuotojų, tačiau atsižvelgiant į tai, kad darbo vietų skaičius taip pat proporcingai išaugo, profesinėms sąjungoms priklausančių darbuotojų procentinė dalis praktiškai nekito ir minėtu laikotarpiu išliko panašaus lygio.

3.3 Kanados darbo kongresas ⁽³⁾ yra pagrindinis nacionalinis profesinių sąjungų judėjimo balsas. Kanados darbo kongresui priklauso dauguma Kanados nacionalinių profesinių sąjungų: prie jo yra prisijungusios 12 provincijų ir teritorinių federacijų bei 136 darbo tarybos, atstovaujančios maždaug 3 milijonams profesinėms sąjungoms priklausančių darbuotojų. Kongreso misija – užtikrinti priimtinesnį darbo užmokestį ir darbo sąlygas, tobulinti darbuotojų sveikatą ir saugą reglamentuojančius standartus, nustatyti teisingą mokesčių sistemą ir socialines programas, apimančias vaikų priežiūros paslaugas, sveikatos draudimą ir pensijas. Be to, kongresas reikalauja rengti geresnes mokymo programas ir kurti darbo vietas.

3.4 Kanados verslininkų taryba ⁽⁴⁾ – pagrindinė šalies verslininkų organizacija. Ją sudaro apie 150 didžiausių Kanados įmonių deleguotų narių ir atskirų verslininkų, atstovaujančių visiems gamybos sektoriams. Pagrindinis organizacijos tikslas – pristatyti verslininkų poziciją trimis lygmenimis: Kanados, Šiaurės Amerikos ir pasaulio. Kanadoje organizacija daugiausia nagrinėja nacionalinius klausimus, pavyzdžiui, pinigų ir mokesčių politiką, aplinkos politiką, konkurencingumo klausimus, bendrovių teisę ir teisės aktus. Šiaurės Amerikos lygiu organizacijos veikla visų pirma yra orientuota į JAV, Kanados ir Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos sutarties (NAFTA) šalių ekonomikos tarpusavio priklausomybę. Pasaulio lygmeniu organizacija daugiausia nagrinėja tarptautines mokesčių problemas, prekybos, investicijų ir vystymosi politikos, dvišalių ir daugiašalių santykių klausimus.

⁽¹⁾ Nuomonė dėl Europos Sąjungos ir Kanados santykių, EXT/142, 1996 m. lapkričio 27 d., Briuselis.

⁽²⁾ „2008 m. darbo jėgos apžvalga“ (angl. *Labour Force Survey 2008*), Kanados statistiniai duomenys.

⁽³⁾ <http://canadianlabour.ca>

⁽⁴⁾ <http://www.ceocouncil.ca/en/>

3.5 Kanados savarankiškų įmonių federacija⁽⁵⁾ nacionaliniu lygiu turi 105 000 narių iš visų sektorių. Jos tikslas – atstovauti MVĮ interesams federacijos, provincijų ir teritorijų lygiu. Taip pat veikia Kanados prekybos rūmai⁽⁶⁾ – įtakinga nacionalinio lygmens organizacija.

3.6 Vartotojams atstovauja Kanados vartotojų asociacija⁽⁷⁾, kuri, ko gera, yra pati reprezentatyviausia. Ji visų pirma siekia informuoti vartotojus⁽⁸⁾, taip pat išsakyti jų nuomonę vyriausybei ir įmonėms sprendžiant su vartojimu susijusius ginčus.

3.7 Kanadoje taip pat veikia keletas ūkininkų organizacijų. Didžiausia jų – Kanados žemės ūkio federacija⁽⁹⁾, kuriai priklauso daugiau kaip 200 000 narių. Ji buvo įsteigta 1935 m. siekiant vienu balsu pristatyti Kanados ūkininkų poziciją. Tai „skėtinė“ organizacija, atstovaujanti provincijų organizacijoms ir šalies gamintojų grupėms. Ji gina Kanados žemės ūkio sektoriaus ir žemės ūkio maisto produktų pramonės interesus.

3.8 Žuvininkystės sektoriui visų pirma atstovauja Kanados žuvininkystės taryba⁽¹⁰⁾. Tai nacionalinio lygmens atstovaujamoji organizacija, kuriai priklauso apie 100 įmonių narių, pagaminančių didžiąją dalį Kanados žuvies ir jūros produktų.

4. Naujas impulsas ES ir Kanados santykiams. Ekonominiai mainai ir politiniai ryšiai

4.1 Kanados ekonomika pagal dydį užima keturioliktą vietą pasaulyje. Jos BVP – 1,51⁽¹¹⁾ trilijono USD. Pagrindinis Kanados ekonomikos sektorius – paslaugų sektorius, kuriame 2008 m. buvo sukurta daugiau kaip 69,6 proc.⁽¹²⁾ BVP ir dirba trys ketvirtadaliai Kanados darbo jėgos⁽¹³⁾.

4.2 Apskaičiuota, kad 2009 m. Kanados prekybos balansas buvo neigiamas, nes importas 34309 mln. USD viršijo eksportą, nors 2008 m. prekybos balanse buvo 7606 mln. USD perteklius. Pagrindinės Kanados eksporto prekės: automobiliai ir jų dalys, pramoninės mašinos, orlaiviai, telekomunikacinė įranga,

chemikalai, plastikinės medžiagos ir trąšos. Remiantis 2009 m. kovo mėn. parengtu bendru ES ir Kanados dokumentu, viena iš penkių darbo vietų Kanadoje yra susijusi su prekyba.

4.3 ES ir Kanados oficialūs ryšiai buvo užmegzti 1959 m., kai buvo pasirašytas Bendradarbiavimo susitarimas dėl taikaus branduolinės energijos naudojimo. Nuo to laiko abi šalys pasirašė daug susitarimų ir deklaracijų. Vadovaujantis naująja Transatlantine darbotvarke, pasirašyta su JAV 1995 m., 1996 m. gruodžio mėn. įvykusiame ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikime buvo priimta politinė deklaracija ir veiksmų planas, kuriais siekiama dvejopo tikslo – plėtoti dvišalius politinius ir ekonominius santykius ir sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiavimui daugiašaliais klausimais. Minėtame plane taip pat numatyta kas pusmetį rengti aukščiausiojo lygio susitikimus atliktiems darbams apžvelgti ir dvišaliams santykiams stimuliuoti.

4.4 Kanada ir ES palaiko intensyvius ekonominius santykius. 2009 m. jų prekyba prekėmis sudarė 40,2 milijardų EUR⁽¹⁴⁾, o prekyba komercinėmis paslaugomis (išskyrus viešąsias paslaugas) – 18,8 milijardų EUR. Be to, pastaraisiais metais prekybos tendencijos yra gana teigiamos, nes 2000–2009 m. laikotarpiu ES prekių eksportas į Kanadą išaugo nuo 21,1 iki 22,4 milijardų EUR, o Kanadoje pagamintų prekių importas į ES per tą patį laikotarpį sumažėjo nuo 19 iki 17,8 milijardų EUR. Taigi, paskutinįjį dešimtmetį ES prekybos prekėmis perteklius padidėjo nuo 2,1 iki 4,7 milijardų EUR. Pagrindinės į Kanadą eksportuojamos ES prekės: vaistai, variklinės transporto priemonės ir orlaivių varikliai. Savo ruožtu, Kanada į ES daugiausia eksportuoja orlaivius, deimantus, geležies rūdą, vaistus ir uraną. 2009 m. prekybos paslaugomis balanse 2,5 milijardų EUR perteklius susidarė taip pat ES naudai.

4.5 Ekonominiu požiūriu ES yra itin suinteresuota viešųjų pirkimų rinkos liberalizavimu. Kanados įmonės gali laisvai dalyvauti Europos viešųjų pirkimų konkursuose, kadangi ir Kanada, ir ES yra pasirašiusios Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų (angl. ACP, 1994 m.). Kanadoje Europos bendrovėms tokia galimybė nesuteikiama. Provincijų kompetencijai priklauso tokie sektoriai kaip energetika, aplinkos apsauga, transportas ir sveikatos priežiūra. Todėl akivaizdu, kad būtina šį klausimą įtraukti į derybų procesą siekiant priimtino susitarimo, kuris Europos Sąjungai būtų ekonomiškai naudingas. Šių metų pradžioje Kanada pasirašė prekybos sutartį su JAV, kurioje numatoma atverti subregioninio lygmens viešųjų pirkimų rinkas. Kanada pateikė tokį pasiūlymą atsakydama į JAV pradėtą taikyti protekcionistines priemones, skatinančias pirkti amerikietiškas prekes (angl. *Buy America*), kuriomis siekiama stimuliuoti ekonomiką. Šioje sutartyje provincijos parodė savo valią atverti viešųjų pirkimų rinkas tarptautinei konkurencijai.

⁽⁵⁾ <http://www.cfib.org>

⁽⁶⁾ <http://www.chamber.ca>

⁽⁷⁾ <http://www.consumer.ca>

⁽⁸⁾ Kitos Kanados vartotojų organizacijos: Kanados vartotojų taryba, Kanados profesionalių vartotojų susivienijimas, „Vartotojų pasirinkimas“ ir Vartotojų sąjunga.

⁽⁹⁾ <http://www.cfa-fca.ca/pages/home.php>

⁽¹⁰⁾ <http://www.fisheriescouncil.ca/>

⁽¹¹⁾ Apskaičiuota, kad 2009 m. jis buvo 1,3 trilijono USD, o 2008 m. – 1,4 trilijono USD. TVF. Pasaulio ekonomikos apžvalgos duomenų bazė. 2009 m. spalio mėn.

⁽¹²⁾ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>

⁽¹³⁾ Šaltinis. Ispanijos užsienio prekybos institutas (ICEX).

⁽¹⁴⁾ Eurostatas.

4.6 Dvišaliai ES ir Kanados santykiai iš esmės grindžiami šiais dokumentais:

- 1976 m. Bendrasis susitarimas dėl bendradarbiavimo ekonomikos ir prekybos srityse,
- 1990 m. Transatlantinė deklaracija, kurioje nustatyta institucinė struktūra: numatyti ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikimai ir ministrų posėdžiai,
- 1996 m. ES ir Kanados jungtinė politinė deklaracija ir veiksmų planas, kurie apima tris pagrindinius skyrius: ekonominiai ir prekybiniai santykiai, užsienio politika ir saugumas bei politiniai klausimai,
- 2004 m. kovo mėn. Otavos aukščiausiojo lygio susitikime patvirtinta nauja Partnerystės darbotvarkė, pagal kurią pradėta plėtoti santykius daugelyje iki tol nenagrinėtų sričių (tarptautinio koordinavimo, jungtinio dalyvavimo taikos palaikymo misijose, vystomojo bendradarbiavimo, mokslinio bendradarbiavimo, teisingumo, užsienio reikalų ir pan.), ir derybų planas Prekybos ir investicijų skatinimo susitarimui pasirašyti.

4.7 Apskritai, reikia pažymėti, kad Kanados ir ES santykiai yra puikūs. Pagrindiniai politinės trinties tarp Kanados ir ES elementai – Arkties regiono klausimai, draudimas Europoje prekiauti iš ruonių pagamintais produktais ir Kanados taikomas privalomas vizų režimas tam tikroms ES valstybėms narėms.

Pirma, neišvengiamas laivybos maršrutų atvėrimas Arkties jūroje kelia tam tikrų suverenumo problemų atsižvelgiant į tai, kad iki šiol nebuvo manoma, kad šią zoną būtų galima komerciškai eksploatuoti. Prognozuojama, kad minėtame regione gali būti 20 proc. visų pasaulio naftos ir dujų išteklių, taip pat jame galimi nauji, alternatyvūs ir labai patrauklūs prekybos maršrutai. Kadangi šios srities neregulmentuoja jokie daugiašaliai normatyvai ar taisyklės, jų stokos klausimą reikės išspręsti vidutinės trukmės laikotarpiu, kol neiškilo nesutarimų ar ginčų dėl teritorijos suverenumo. 2009 m. gruodžio mėn. ES Taryba nustatė ES politikos Arkties regiono klausimais tris pagrindinius tikslus: pirma, kartu su vietos gyventojais užtikrinti Arkties regiono aplinkos apsaugą ir išsaugojimą, antra, skatinti tvarų regiono išteklių naudojimą ir, trečia, gerinti daugiašalį Arkties regiono valdymą, vadovaujantis Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (angl. UNCLOS).

Antra, Kanada reikalauja vizų režimo Čekijos, Rumunijos ir Bulgarijos piliečiams, remdamasi tuo, kad šių šalių piliečiai piktinaudžiauja prieglobsčio suteikimo sistema. Atsižvelgiant į tai, kad ES vizų politika yra pagrįsta abipusiškumo principu, būtina skubiai rasti šios problemos sprendimą, nes kitaip ES bus priversta imtis panašių atsakomųjų priemonių. Bulgarija ir Rumunija šiuo metu stengiasi patenkinti Kanados nustatytus bevizio režimo įvedimo kriterijus. Čekijai Kanada dar nėra

nustačiusi konkrečių priemonių vizų režimui panaikinti. Savo veiksmus Kanada teisingai būtinybe apsiginti nuo nepagrįstų prašymų suteikti prieglobstį. Šiuo metu rengiami teisės aktų pakeitimai, tačiau praeis šiek tiek laiko, kol jie pasieks Parlamentą.

4.8 Sprendžiant šią problemą, EESRK teigiamai vertina 2010 m. gegužės 6 d. įvykusio paskutiniojo ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikimo rezultatus, nes jame vadovai įsipareigojo išspręsti šį klausimą, ir mano, kad Kanados ketinimas peržiūrėti savo prieglobsčio politiką bus naudingas siekiant sudaryti palankesnes sąlygas taikyti bevizį režimą visiems ES piliečiams.

5. ES ir Kanados išsamaus ekonominio prekybos susitarimo įvertinimas

5.1 2009 m. gegužės 6 d. Prahoje įvykusiame ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikime buvo susitarta pradėti derybas siekiant pasirašyti išsamų ekonominį ir prekybos susitarimą.

5.2 ES ir Kanada bendromis jėgomis atliko glaudesnės ekonominės ES ir Kanados partnerystės ekonominės naudos analizę ir priėjo prie išvados, kad abi šalys pasiektų geresnių rezultatų atsisakydamos tarifų, liberalizuodamas prekybą paslaugomis ir mažindamos netarifines kliūtis prekėms ir investicijoms.

5.3 Tame pačiame pranešime teigiama, jog į susitarimą tinkamiausia būtų įtraukti šias sritis: prekybą prekėmis, sanitarijos ir augalų sanitarijos klausimus, technines prekybos kliūtis, palankesnių sąlygų prekybai sudarymą, muitinės procedūras, tarptautinę prekybą paslaugomis, investicijas, viešuosius pirkimus, bendradarbiavimą reglamentavimo srityje, intelektinę nuosavybę, asmenų judėjimą, konkurencijos politiką, institucinius išpareigojimus ir ginčų sprendimą bei darnų vystymąsi. Neprekybinės kliūtys ir reguliavimas yra svarbiausi klausimai, kurie bus svarstomi derybų metu.

5.4 Liberalizavus abiejų šalių prekybą prekėmis ir paslaugomis, dvišalius prekybinius mainus būtų galima padidinti 20 proc. Be to, buvo apskaičiuota, kad per 7 metus nuo tokio susitarimo įsigaliojimo datos, ES realiosios pajamos padidėtų 11,6 milijardų EUR, o Kanada gautų 8,2 milijardo EUR papildomų pajamų. Iš viso iki 2014 m. ES eksportas į Kanadą padidėtų 24,3 proc. arba 17 milijardų EUR, o Kanados eksportas išaugtų 20,6 proc. arba 8,6 milijardų EUR.

5.5 Tyrimas rodo, kad yra galimybių plėsti bendradarbiavimą, ypač mokslo ir technologijų srityje, įgyvendinant bendrą tyrimų darbotvarkę visų pirma strategiškai svarbiose srityse, t. y. energetikos ir aplinkos apsaugos, švarios anglies ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo, bioenergetikos gamybos ir pažangiųjų elektros energijos tinklų.

5.6 Įgyvendinant susitarimą bus glaudžiau bendradarbiaujama ir kitose srityse, būtent saugumo, socialinės apsaugos, kvalifikacijos lygiavertiškumo pripažinimo sistemos, bendradarbiavimo Šiaurės Vakarų Atlanto žvejybos organizacijoje ir pan.

5.7 Prekybos požiūriu neatrodo, kad tarifų klausimai keltų problemų derybų metu. Svarbus derybų klausimas bus teisės aktų suderinimas, nes, atsižvelgiant į perėjimo prie paslaugų ekonomikos tendencijas ir užsienio investicijas, reguliavimo sistema tampa kaip niekada svarbi. Vis dėlto, teisėkūros galios, paskirstytos federalinei valstybei, provincijoms ir teritorijoms, galėtų būti kliūtis derybose dėl minėto susitarimo sprendžiant šį klausimą.

5.8 Dėl šios priežasties provincijoms išimties tvarka buvo leista tiesiogiai dalyvauti derybų procese, ir ES tokiam sprendimui pritarė. Deryboms vadovauja federalinės vyriausybės atstovas, tačiau pasidalijamosios arba išskirtinės kompetencijos srityse tarp provincijų arba tarp jų ir federalinės vyriausybės gali kilti nesutarimų.

5.9 Kanadoje nėra tikros bendrosios rinkos. Ir federalinė vyriausybė, ir provincijos supranta, kad reikia sukurti vidaus rinką, tačiau kol kas tik rodoma tvirta politinė valia. Nepaisant to, pasaulio ekonomikos krizė verčia Kanadą sudaryti susitarimą kuo skubiau, kad ji galėtų diversifikuoti savo užsienio rinkas už JAV ribų.

5.10 Nagrinėjant pačius jautriausius sektorius, didžiausias komercinio pobūdžio konfliktas tarp ES ir Kanados gali kilti dėl automobilių sektoriaus. Priešingai, žvejybos sektoriuje palankiami geri santykiai, todėl derybų metu jis nedominuos. Energetikos srityje ES norėtų diversifikuoti savo energijos tiekėjus. Todėl ji svarsto galimybę susiderėti dėl specialaus susitarimo energetikos klausimais, tačiau kol kas tai tik pasiūlymas. Kiti sektoriai, kuriuose Europos bendrovėms kyla verslo problemų Kanadoje, – aviacijos, bankininkystės ir viešųjų pirkimų. ES ir Kanada taip pat nesutaria dėl geografinių nuorodų koncepcijos ir žemės ūkio klausimų.

5.11 Federalinė ir provincijų vyriausybės dar turi susitarti dėl bendros pozicijos aplinkos apsaugos klausimais, ypač dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo. Provincijų požiūris į šį klausimą labai skiriasi: Kvebekas, Ontarijas, Britų Kolumbija ir Manitoba yra prisijungusios prie Vakarų klimato iniciatyvos ir įgyvendina priemones klimato kaitai švelninti ir prie jos pritaikyti, tačiau Alberta ir Niufaundlandas, kurių ekonomika labai priklauso nuo naftos gamybos, šioje iniciatyvoje nedalyvauja. Šis klausimas lieka neišspręstas ir mažai tikėtina, kad derybų metu dėl jo bus pasirašytas įpareigojantis susitarimas. Tačiau bet kokių atveju šiuo klausimu negalima patvirtinti pozicijos, kuri

sukurtų nepalankias sąlygas, trukdančias Europos įmonėms konkuruoti. Vis dėlto, Kanada įsipareigojo investuoti į švarios energijos technologijas ir pradėti dvišalį bendradarbiavimą dėl branduolinės energijos strategijos.

6. Pilietinės visuomenės pozicija dėl ES ir Kanados susitarimo

6.1 Darbdaviai

6.1.1 Europos darbdaviai (BUSINESSEUROPE) prašo panaikinti tarifines ir netarifines kliūtis, nedarant išimties jokiai tarifų pozicijai, sudaryti geresnes sąlygas dalyvauti visų lygmenų (nacionalinio ir subnacionalinio) viešųjų pirkimų konkursuose, įsipareigoti suderinti reguliavimo priemones prioritėtiniuose sektoriuose, stiprinti intelektinės nuosavybės apsaugą (įskaitant kilmės nuorodų apsaugą, visų pirma alkoholinių gėrimų), nustatyti ginčų sprendimo mechanizmus ir didinti darbuotojų judumą, įskaitant įmonių darbuotojų ir tam tikrų profesijų, pavyzdžiui, medicinos seserų ir teisininkų, kvalifikacijos atnaujinimą.

6.1.2 Susitarimas atveria naujų verslo galimybių abiem partneriams, kurie yra panašaus išsivystymo lygio ir turi panašų požiūrį į prekybos politiką. Gerovė yra glaudžiai susijusi su ekonomikos politika, pagrįsta prekybos liberalizavimu ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimu. Dabar kaip niekada svarbu išlaikyti atviras rinkas, nes tai didelė paskata konkuruoti, diegti naujoves ir augti.

6.1.3 Verslo pasaulis yra įsitikinęs, kad, reglamentuojant tarptautinę prekybą, pirmenybė turėtų būti teikiama daugiašalėms prekybos taisyklėms, tačiau taip pat mano, kad galima siekti ir daugiau pasirašant platesnio užmojo dvišalius susitarimus, kurie leistų greičiau šalinti prekybos kliūtis, ypač netarifines, prekybos paslaugomis ir investicijų srityje.

6.1.4 Išsamus ir aukštus tikslus keliantis ES ir Kanados susitarimas turės teigiamo poveikio stiprinant abiejų šalių ekonominius santykius, kurie pastaraisiais metais plėtojami vis aktyviau, ne tik eksporto srityje, bet ir sudarant sudėtingesnius sandorius paslaugų sektoriuje bei steigiant įmones.

6.1.5 Susitarimas bus paskata didinti dvišalius ekonominius ir prekybos srautus. Derybų metu turi būti sudaromos verslo galimybės tuose sektoriuose, kuriuose įmonės yra įrodžiusios, jog gali konkuruoti pasaulinėje rinkoje, pavyzdžiui, energetikos sektoriuje, ypač atsinaujinančiųjų energijos išteklių, infrastruktūros valdymo, finansinių paslaugų, statybų, paslaugų ir aplinkos apsaugos bei telekomunikacijų technologijų pasektoriuose.

6.1.6 Apskritai siekiama sukurti daugiau nevaržomų galimybių, kitaip tariant, atverti įmonėms naujų verslo galimybių mažinant kliūtis prekybai prekėmis, paslaugomis ir kapitalu.

6.1.7 Susitarimas turės lemiamos reikšmės didesnei Europos Sąjungos ir Kanados ekonomikos integracijai ir paskatins abiejų šalių ekonomikos atsigavimą krizės laikotarpiu, nes padidės prekybos ir investicijų srautai.

6.1.8 Tarptautinė prekyba gali ir turi atlikti pagrindinį vaidmenį kaip pasaulinė ekonomikos augimo ir vystymosi varomoji jėga, o prekybos politika, kuri atvertę rinkas, turi būti svarbi ES ekonominės politikos dalis.

6.2 Profesinės sąjungos

6.2.1 Europos ir tarptautinės profesinės sąjungos (Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacija (FSESP), Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) ir Tarptautinė profesinių sąjungų konfederacija (ITUC)) pateikė rekomendacijų dėl darbuotojų teisių ir TDO pagrindinių darbo konvencijų - Nr. 98 (kolektyvinės derybos), Nr. 138 (minimalus amžius), Nr. 94 (darbo nuostatos viešosiose sutartyse) ir Nr. 29 (priverstinis darbas) - laikymosi, taip pat dėl kitų tinkamo darbo aspektų. Jos reikalauja, kad abi šalys reguliariai pateiktų minėtų įsipareigojimų vykdymo pažangos ataskaitas. Primename, kad Kanados darbo kongresas dažnai pateikia skundų Tarptautinei darbo organizacijai dėl darbo sutarčių pažeidimo Kanadoje provincijų lygmeniu. Faktiškai, nors federaliniai įstatymai garantuoja darbuotojams teisę burtis į profesines sąjungas, skirtingos provincijų teisinės sistemos apriboja profesinių sąjungų teises visoje šalyje ir dėl to susilaukia TDO kritikos.

6.2.2 Abi šalys taip pat privalo įsipareigoti laikytis OECD gairių dėl tarptautinių įmonių ir TDO trišalės deklaracijos dėl tarptautinių įmonių ir socialinės politikos, o ne mažinti darbo standartus siekiant pritraukti užsienio investicijų.

6.2.3 Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) norėtų, kad susitarime būtų parengtas stiprus skyrius, skirtas darniam vystymuisi, kuriame būtų numatytas privalomas mechanizmas, užtikrinantis pagrindinių darbo konvencijų įgyvendinimą.

6.2.4 Savo ruožtu Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacija (FSESP) prašo susitarime apsaugoti esamas ir būsimas viešąsias paslaugas, kurioms reikia užtikrinti nacionalinių teisės aktų laikymąsi.

6.2.5 Kanados profesinių sąjungų atžvilgiu Kanados darbo kongresas tvirtai remia viešųjų pirkimų taikymą siekiant socialinių, aplinkos ir ekonomikos vystymosi tikslų ir todėl prieštarauja viešųjų pirkimų atvėrimui, kad juose galėtų dalyvauti „Crown Corporations“ ir subfederalinės vyriausybės.

6.2.6 Kanados darbo kongresas taip pat yra rimtai susirūpinęs, kad galimas investuotojų ir valstybės interesų konfliktas gali kelti grėsmę viešosioms paslaugoms ir nacionalinėms taisyklėms, o pernelyg didelė autorių teisių apsauga gali turėti poveikį, ypač farmacijos produktų kainoms.

6.2.7 Būtina numatyti privalomą mechanizmą, kuriuo naudodamasi abiejų šalių darbdavių ir darbuotojų organizacijos galėtų reikalauti vyriausybės imtis veiksmų.

6.2.8 Prašoma įsteigti Prekybos ir darnaus vystymosi forumą, kuriame būtų konsultuojamasi su pilietinės visuomenės darbdavių, darbuotojų ir kitomis organizacijomis. Šiuo metu Kanados darbo organizacijos tvirtina, kad per konsultacijų procesą labiau paisoma verslo atstovų nuomonės.

6.2.9 Taip pat reikalaujama nustatyti griežtas sąlygas, įpareigojančias laikytis daugiašalių aplinkos apsaugos susitarimų, įskaitant Kioto protokolą. Manoma, kad šiame skyriuje reikėtų numatyti, jog būtina laikytis žmogaus teisių konvencijų, įskaitant politines ir pilietines teises, nes tai labai svarbus darnaus vystymosi socialinis aspektas.

6.3 Įvairūs interesai

6.3.1 Žemės ūkio sektorius reikalauja, kad ES derybininkai atsižvelgtų į „jautrias“ šios srities prekes. Sprendžiant kilmės nuorodų taisyklių klausimą, sektorius rekomenduoja kaip modeliu pasinaudoti susitarimu su Pietų Korėja. Lemiamos reikšmės turi pieno sektorius, todėl tikimasi, kad susitarimu bus atvertos naujos rinkos galimybės Europos gamintojams. Mėsos sektoriuje ES interesai yra gynybiniai, todėl prašoma įvesti kvotas kiaulienai, paukštienai, kiaušiniams ir kiaušinių produktams. Sektorius taip pat yra itin suinteresuotas grūdų, ypač kviečių, rinka, todėl jis priešinasi Kanados kvotų didinimui. Be to, būtų tikslinga, kad Kanados vyriausybė praneštų Pasaulio prekybos organizacijai apie bet kokias taisykles, kurios gali sudaryti kliūtis prekybai, kad Techninių prekybos kliūčių komitetas galėtų ištirti jų atitikimą reikalavimams, kaip buvo Kanados įstatymo C-32 dėl tabako gaminių sudedamųjų dalių atveju.

6.3.2 Švietimo ir mokymo klausimu EESRK primena, kad ES ir Kanados bendradarbiavimo galimybės šioje srityje jau buvo aptartos 1990 m. lapkričio mėn. pasirašytoje bendroje deklaracijoje. 2006 m. ES ir Kanada išplėtė susitarimo taikymo sritį ir į ją įtraukė aukštąjį mokslą bei jaunuolių ugdymą 2006–2013 m. laikotarpiu. Tai buvo pirmasis ES pasirašytas dvišalis susitarimas, kuriame numatyta bendradarbiauti jaunimo reikalais ne tik aukštojo mokslo srityje. Tačiau atrodo, kad šiam susitarimui įgyvendinti nebuvo skirta pakankamai lėšų. EESRK prašo šias priemones tinkamai finansuoti ir taip pat suteikti finansinę paramą daugybei ES socialinių darbuotojų, kurie dirba su vaikais bei jaunuoliais ir yra pasirengę keistis patirtimi ir imtis bendrų veiksmų su panašiomis Kanados organizacijomis.

7. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pozicija dėl išsamaus ekonominio ir prekybos susitarimo

7.1 EESRK pritaria didesnei liberalizacijai ir gausesniems prekybiniams mainams, todėl itin palankiai vertina pradėtas derybas dėl ES ir Kanados susitarimo, nors Komitetas apgailestauja dėl Dohos derybų raundo žlugimo ir primena savo pageidavimą taikyti daugiašalius metodus ir atsisakyti prekybos protekcionizmo.

7.2 EESRK pritaria visoms priemonėms, kuriomis siekiama išspręsti keletą likusių nesutarimų dėl dvišalių klausimų (prieiga prie Arkties regiono, vizos, prekyba iš ruonių pagamintais produktais), ir primena šio susitarimo svarbą sudarant palankias sąlygas ES prekybai su visu Šiaurės Amerikos regionu, priklausančiu NAFTA erdvei. Todėl EESRK rekomenduoja užtikrinti, jog Europos Parlamentas tinkamai stebėtų visus derybų dėl susi-

tarimo etapus, kad šiai institucijai būtų lengviau patvirtinti galutinį susitarimą.

7.3 EESRK džiaugiasi puikiais ES ir Kanados santykiais ir ragina abi šalis užtikrinti, kad šie santykiai sustiprintų daugiašalių tikslų siekiančias partnerystės politikos srityje, ypač įgyvendinant ryžtingus veiksmus ir konkrečias priemones, skirtas pasaulio ekonomikos atgaivinimui arba kitoms sritims, pavyzdžiui, branduolinio ginklo neplatavimo, klimato kaitos ar bendro krizių valdymo (taikos palaikymo misijų, gamtinių nelaimių).

7.4 EESRK tvirtai gina Europos socialinio ir pilietinio dialogo modelį. Todėl jis primygtinai teigia, kad vykstant deryboms dėl susitarimo ir vėliau jį įgyvendinant reikia išklausti socialinius partnerius, juos įtraukti į šį procesą ir užtikrinti jų dalyvavimą jame.

7.5 EESRK mano, kad būsimame susitarime reikėtų numatyti įsteigti ES ir Kanados jungtinį konsultacinį komitetą, kurio veikloje dalyvautų organizuota pilietinė visuomenė. Šio komiteto uždavinys būtų skatinti dialogą ir bendradarbiavimą ekonominiams, socialiniams ir aplinkos apsaugos klausimais plėtojant ES ir Kanados santykius pagal pasirašytą susitarimą. Atsižvelgiant į tai, kad Kanada neturi panašios organizuotai pilietinei visuomenei atstovaujančios institucijos, EESRK siūlo kartu su Kanados pilietinės visuomenės organizacijomis ištirti, koks būtų geriausias būdas nustatyti, kas dalyvaus minėto komiteto veikloje.

2010 m. rugsėjo 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI